

Taskforce Ontwikkelingsgericht Onderwijs

Over de wal, het kalf en de hele dwaling

Tekst Jan Bransen

De wet is er duidelijk over. Het onderwijs moet zo worden ingericht dat 'de leerlingen een ononderbroken ontwikkelingsproces kunnen doorlopen.'¹ Omdat de wet met 'de leerlingen' *alle* leerlingen bedoelt, moet het leerstofjaarklassensysteem uit ons onderwijsbestel verwijderd worden. Zo betoogt de Taskforce Ontwikkelingsgericht Onderwijs.

Het leerstofjaarklassensysteem frustreert de ontwikkeling van ieder kind dat geen norm-leerling is. Het leerstofjaarklassensysteem creëert een nieuwe, kunstmatige, maatschappelijk verwerpelijke ongelijkheid en ontkent de enorme diversiteit die kenmerkend is voor onze jeugd: niet allemaal even handig, oud, geduldig, gemotiveerd, intelligent, sportief, muzikaal, belezen, en ga zo maar door. Het beloont de norm-leerling en straft hen die van de norm afwijken, doordat zij op hun leeftijd niet met de aangeboden stof uit de voeten kunnen. Misschien leren ze te gemakkelijk, of juist te moeizaam, of zijn er andere redenen waarom ze *op dit moment en in deze context* geen norm-leerling kunnen zijn. Het leerstofjaarklassensysteem creëert uitvallers die *niet* gestimuleerd worden in hun natuurlijke ontwikkeling, aan wie *geen* doorlopende ontwikkelingslijn wordt geboden maar die in plaats daarvan aangemoedigd worden om een hekel te krijgen aan het schoolse leren. Het zijn er inmiddels meer dan 15.000 en ondanks allerlei noodmaatregelen neemt dit aantal alleen maar toe.

Die uitvallers zijn echter niet nodig. Die door het onderwijs gecreëerde ongelijkheid is niet nodig, en het bestraffen van hen die afwijken van een verouderde en discriminerende norm is niet nodig. Het onderwijs heeft helemaal geen leerstofjaarklassensysteem nodig. Meer dan gewenning, behoudzucht of angst voor het nieuwe is het niet. En dat terwijl er goede alternatieven voorhanden zijn en dat is wat de *Taskforce Ontwikkelingsgericht Onderwijs* bepleit.

De Taskforce werd in november 2019 opgericht door wijlen Dolf van den Berg, nadat hij overtuigd was geraakt van de onmogelijkheid om passend onderwijs te organiseren zonder een fundamentele stelselherziening. In de eerste helft van 2020 – toen een totaal verbijsterde wereld zich liet gijzelen door de coronapandemie – begreep de Taskforce dat zich momentum voordeed. Fundamentele veranderingen bleken volstrekt vanzelfsprekend en ieder mens bleek over een geweldig improvisatietalent te beschikken. Door Covid-19 leek alles anders te worden. De Taskforce schreef in goede gezamenlijkheid een boek: *Onderwijs na COVID-19*, een hoopvol boek waarin we vier duidelijke scenario's schetsten voor een andere onderwijswerkelijkheid.

Op 7 juli 2020 kwamen wij in Nijmegen bij elkaar om onze eerste exemplaren in ontvangst te nemen toen Dolf van den Berg, nog voordat de boekpresentatie begonnen was, een herseninfarct kreeg, neerviel en diezelfde avond nog in het ziekenhuis overleed. Nu waren wij verbijsterd, de achtergebleven leden van de Taskforce, een verweesd stel strijders

zonder boegbeeld, met de erfenis van Dolf van den Bergs gedachtengoed in de schoot, een zware verantwoordelijkheid die we niet gemakkelijk vorm wisten te geven.

Inmiddels is de wereld drie jaar verder en helaas in veel opzichten teruggevallen in dezelfde foute patronen. Het lijkt wel of er niets gebeurd is. Er viel een kabinet maar het kwam weer terug. Minister Slob verdween, minister Wiersma verscheen. Minister Wiersma verdween, er viel weer een kabinet, demissionair minister Paul verscheen. Het lijkt niet uit te maken. De onderwijswereld is nog net zo verdeeld. Ten hele gedwaald, het kalf is verdrongen, maar toch wijst niets erop dat de wal het schip zal keren. Gewenning, behoudzucht en angst voor het nieuwe. Hoe is het toch mogelijk dat juist dát de dominante mentaliteit is in een wereld die bij uitstek gekenmerkt wordt door een onophoudelijke stroom debutanten?

Inmiddels is ook onze Taskforce weer opgekrabbeld. Zij heeft zich versterkt met nieuwe mensen, *ervaren* debutanten, onderwijzers die juist het nieuwe omarmen dat zich telkens weer toont in dat wat we ondertussen dachten te kennen. De Taskforce is weer net zo krachtig, optimistisch en hoopvol als we waren bij het verschijnen van *Onderwijs na COVID-19*. We hebben onze scenario's uitgewerkt tot een projectplan voor een experiment² dat binnen de bestaande wet- en regelgeving uitgevoerd kan worden. We beginnen klein, met twaalf scholen in het eerste jaar, een aantal dat in twee jaar groeit tot minstens zesendertig. De scholen die meedoen krijgen zeven jaar begeleidende tijd om de vertaalslag te maken van klassikaal naar ontwikkelingsgericht leren en van lesstof centraal naar ontwikkeling centraal. Dat vraagt om een andere organisatie van het onderwijs, om het trainen van docenten, om een nieuw digitaal volgsysteem en om permanent begeleidend evaluatieonderzoek. Deze groep scholen gaat functioneren als de *research & development* afdeling van het gehele onderwijsveld.

Ontwikkelingsgericht onderwijs vertrekt vanuit het besef dat ieder kind zijn eigen traject volgt, op zijn eigen manier leert, in eigen tempo en met eigen motivatie. Dat leren begint niet bij de lesstof, maar bij de interesse, nieuwsgierigheid en intrinsieke motivatie van de leerling. Dat leren is *challenge-based* en *team-based*. Iedere leerling wordt uitgedaagd te werken in zijn zone van naaste ontwikkeling, met anderen, die hun eigen uitdagingen hebben en hun eigen traject volgen. Zo leert een leerling zichzelf kennen en zelfstandig worden – juist in de omgang met anderen.

Ontwikkelingsgericht onderwijs zet leraren in hun kracht door hen te bevrijden van de starre indeling van het lesprogramma en van methodes die niet of nauwelijks rekening houden met de verschillen tussen leerlingen. Leraren worden aangesproken op hun professionaliteit. En op hun menselijkheid. Dit vraagt van leraren een andere balans tussen hun competenties. Leraren coachen leerlingen tijdens hun ononderbroken ontwikkeling. Naast vakinhoudelijke kennis en didactische vaardigheden, heeft de ontwikkelingsgerichte leraar een sterk ontwikkeld pedagogisch vermogen en psychologisch inzicht. Leraren hebben de tijd om aandacht te hebben voor iedere leerling. *Challenge-based* leren vraagt om permanent reflecterend handelen, van leraar én leerling, om aandacht voor wat goed gaat, wat beter kan, en vooral voor wat er geleerd wordt. De leerling legt zijn evaluaties vast in zijn (digitale) portfolio. De coachende leraar stuurt, stimuleert, inspireert, traint, helpt analyseren, adviseert en geeft feedback.

Het experiment zal niet vanzelf slagen en dat hoeft ook niet. Leren gaat immers met vallen en opstaan. Op ieder niveau, of het nu de leerling, de leraar, de schoolleider, het schoolbestuur, de minister, de ouders, ambtenaren, journalisten, wetenschappers of de Taskforce betreft.

Jan Bransen is hoogleraar Filosofie van de gedragswetenschappen, academisch leider van het Radboud Teaching and Learning Centre en bestuurslid van de TOO.

Meer weten over de Taskforce Ontwikkelingsgericht Onderwijs TOO?
<https://www.taskforceoo.nl/>

Lees hier het in memoriam van Dolf van den Berg, <https://www.taskforceoo.nl/wp-content/uploads/2020/09/Dolf-van-den-Berg-1940-2020-een-onvermoeibare-onderwijsverbeteraar.pdf>

¹ WPO 1981, art. 8.1 en WVO 2020, art. 1.4

² Op aanvraag beschikbaar voor schoolbesturen.